

Brussel, 7 juli 2026
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

NOTA

Betreft: BESLUIT VAN DE RAAD ter ondersteuning van een zone in het Midden-Oosten die vrij is van massavernietigingswapens (MVW-vrije zone in het Midden-Oosten) in een dynamische regionale veiligheidssituatie - Bijlage

**Ondersteuning van de massavernietigingswapenvrije zone in het Midden-Oosten
in een dynamische regionale veiligheidsomgeving**

Context en motivering

Massavernietigingswapens (MVW's) blijven een ernstig en hardnekkig probleem in het Midden-Oosten. De regio wordt gekenmerkt door reeds lang bestaande nucleaire uitdagingen, waaronder de niet-deelname aan internationale verdragen, het bestaan van niet aangegeven programma's voor kernwapens en andere MVW's, onopgeloste kwesties inzake waarborgen, en aanhoudende niet-naleving, terwijl in het verleden gedane constatering van niet-naleving van waarborgen nog steeds het regionale wantrouwen voeden.

Daarnaast zijn er in de regio in de recente geschiedenis chemische wapens ingezet, en blijven vraagstukken betreffende het zich aansluiten bij het Verdrag inzake chemische wapens (CWC) en het verdrag inzake biologische wapens (BWC) saillant wegens gevallen van niet-deelname en niet-naleving.

Wat deze uitdagingen nog groter maakt, is dat ook niet-overheidsactoren chemische wapens hebben nagestreefd en ingezet, zodat gevestigde non-proliferatienormen nog verder zijn uitgehold en de handhaving in door conflicten en zwak bestuur gekenmerkte contexten nog is bemoeilijkt. Recentelijk is er ook een toename geweest van de nucleaire retoriek onder elites in de regio die pleiten voor de ontwikkeling van kernwapens, het gebruik ervan in conflicten of het in het vizier nemen van nucleaire infrastructuur, waardoor het risico op kernwapens is toegenomen en er nog een groter potentieel is voor conventionele spanningen en conflicten die escaleren naar MVW-domeinen, en de urgentie voor de instelling van een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten is toegenomen.

Deze realiteit, in combinatie met het stagneren van de regionale diplomatie op het gebied van wapenbeheersing, maakt duidelijk dat de dialoog over regionale ontwapening, non-proliferatie en wapenbeheersing moet worden bevorderd en dat er kanalen voor regionale betrokkenheid moeten worden opgezet.

Doelstellingen

Het voorgestelde UNIDIR-project heeft tot doel het initiatief voor een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten te ondersteunen door de toekomstige vier hoofdelementen van de MVW-vrije zone te bevorderen: 1) non-proliferatie, 2) ontwapening, 3) vreedzame samenwerking en 4) verificatie en waarborgen.

Volgens een totaalaanpak integreert het project onderzoek, capaciteitsopbouw, dialoog en partnerschappen met regionale belanghebbenden en overheden. Door middel van beleidsonderzoek zal het project de empirische basis verschaffen die nodig is voor een gedeelde kennisbasis en geïnformeerde besluitvorming; capaciteitsopbouwactiviteiten zullen de vaardigheden en kennis van regionale belanghebbenden verbeteren om mogelijke oplossingen en manieren voor de uitvoering daarvan in kaart te brengen; door middel van dialoog zal het project communicatiekanalen en ruimte helpen creëren voor het opdoen van ideeën over de-escalatie, vertrouwensopbouw en samenwerking, en zal daarbij oog hebben voor verschillende perspectieven, en door middel van partnerschappen met regionale belanghebbenden en regeringen zullen gemakkelijker inspanningen worden gecoördineerd en middelen gedeeld.

Daarnaast zal het project belangrijke resultaten opleveren die in regionale talen worden vertaald om die breed toegankelijk te maken en te verspreiden, wat van cruciaal belang is om een groot publiek te bereiken en een breed begrip en een brede impact te bevorderen.

De activiteiten zullen betrekking hebben op de vier themagebieden:

- Non-proliferatie om bestaande MVW-vermogens en -dreigingen aan te pakken en toekomstige te voorkomen.
- Ontwapening om stappen naar uitbanning van MVW's te bepalen, ondersteund door bestaande mechanismen en innovatieve regionale regelingen ter ondersteuning van dergelijke processen.
- Vreedzame samenwerking om nieuwe gezamenlijke inspanningen vast te stellen en bestaande te versterken om vertrouwen op te bouwen, spanningen te verminderen, transparantiemaatregelen vast te stellen en de doelstellingen van de regio op het gebied van wetenschap, technologie en ontwikkeling te versterken.
- Verificatie en waarborgen om technische maatregelen vast te stellen om de naleving van de huidige en toekomstige verbintenissen van regionale staten te waarborgen

Het project zal daarbij aandacht besteden aan het veranderende internationale veiligheidslandschap in de regio, dat wordt gekenmerkt door escalerende conflicten, een grotere zichtbaarheid van kernwapens, met inbegrip van de ontwikkeling, het testen, het gebruik en de overdracht ervan, technologische vooruitgang, toenemende regionale belangstelling voor kernenergie en samenwerking op het gebied van civiele programma's, negatieve en positieve verschuivingen in het reeds lang bestaande beleid inzake MVW's, en nieuwe diplomatieke kansen.

Daarnaast zal worden onderzocht hoe deze trends, samen met bestaande en opkomende regionale veiligheidsuitdagingen, van invloed zijn op het toepassingsgebied en de structuur van de MVW-vrije zone en de haalbaarheid ervan. Het project zal ook deskundige ondersteuning bieden voor lopende en toekomstige processen met betrekking tot regionale veiligheid en tot de MVW-vrije zone. Belangrijke resultaten en bevindingen van het project zullen worden verspreid en meegedeeld aan de relevante actoren en belanghebbenden in het kader van de activiteiten van het project op het gebied van kennisoverdracht en de betrokkenheid bij regionale bijeenkomsten en multilaterale processen.

Werkwijze

Voortbouwend op de eerste twee fasen van het project, waarbij gedeelde kennisbases over historische gebeurtenissen en inspanningen tot stand zijn gebracht, de betrokkenheid van regionale staten is verzekerd en er ideeën voor overbruggingsbeleid en gebieden voor verder onderzoek en verdere activiteiten zijn vastgesteld, zullen in deze fase van het project deze inspanningen worden uitgebreid en verder worden ontwikkeld. Belangrijke conclusies en activiteiten uit de vorige fasen hadden onder meer betrekking op voorstellen om vertrouwen op te bouwen door middel van dialogen op verschillende niveaus en inclusieve participatie, het institutionele geheugen te versterken door de ontwikkeling van online-instrumenten en de verificatie en naleving te verbeteren met behulp van bestaande internationale kaders. Ook werden er lessen getrokken uit eerdere overeenkomsten en onderhandelingen, stimulansen en veiligheidsfactoren voor regionale betrokkenheid, met inbegrip van aanpassingen door regionale staten na het JCPOA en oktober 2023. Daarnaast zijn modaliteiten en het toepassingsgebied van het verdrag vastgelegd, met inbegrip van de twee belangrijkste trajecten naar nucleaire ontwapening. De projectbevindingen hadden ook betrekking op kwesties als overbrengingssystemen, de integratie van chemische en biologische wapens in het toepassingsgebied van verboden, met inbegrip van mogelijke specifieke OPCW-regelingen en aanvullende regionale maatregelen, regionale samenwerking op het gebied van vreedzame kernenergie, het toenemende effect van artificiële intelligentie en opkomende technologieën op MVW-risico's en wapenbeheersing, en vergelijkende inzichten uit bestaande kernwapenvrije zones wat betreft de rol van staten buiten de betrokken regio's. Voor de activiteiten op de vier themagebieden zullen beleids- en onderzoeksanalysemethoden worden geïntegreerd. Het gaat onder meer om dialoog, capaciteitsopbouw, gespecialiseerde briefings, simulatie- en tabletop-oefeningen, kennisoverdracht en regionale partnerschappen.

Activiteiten en resultaten

Non-proliferatie

In het kader van het project zullen de verbanden tussen het proces van een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten en regionale en mondiale trends op het gebied van ontwapening, non-proliferatie en wapenbeheersing worden onderzocht, waarbij naar mogelijkheden wordt gezocht om deze koppelingen op nationaal, regionaal en mondiaal niveau te versterken. Ook zal de regionale proliferatiedynamiek worden beoordeeld, met inbegrip van ontwikkelingen in verband met geavanceerde militaire vermogens, potentiële niet-conventionele vermogens en opkomende aandachtsgebieden in verband met MVW's.

Door het project zal de regionale betrokkenheid van regeringsvertegenwoordigers en deskundigen worden vergemakkelijkt en zullen zij dus nationale standpunten over MVW-gerelateerde dreigingen en uitdagingen kunnen uitwisselen en constructieve benaderingen en overbruggende ideeën daarvoor kunnen inventariseren.

Het project zal ook inspanningen ondersteunen om de regionale juridische, technische en diplomatieke capaciteit te versterken door een beter begrip van de bestaande internationale kaders en verplichtingen inzake non-proliferatie – waaronder die uit hoofde van het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens (NPV), het Verdrag inzake biologische wapens (BWC) en het Verdrag inzake chemische wapens (CWC), alsook van de lessen die zijn getrokken uit bestaande kernwapenvrije zones en de relevantie daarvan voor het proces van de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten.

In verband met deze activiteiten zal het project *één onderzoeksdocument* opstellen waarin de synergieën tussen de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten en regionale en mondiale trends op het gebied van non-proliferatie, ontwapening en wapenbeheersing worden onderzocht en tegelijkertijd mogelijkheden in kaart worden gebracht om die op nationaal, regionaal en mondiaal niveau te bevorderen. In het kader van het project zal ook *één dialoog* worden georganiseerd om besprekingen tussen regeringsvertegenwoordigers en deskundigen te ondersteunen en op gang te brengen, nationale standpunten over MVW-dreigingen en -uitdagingen in de regio te delen en overbruggende ideeën te inventariseren om deze aan te pakken.

Ontwapening

Bij de projectactiviteiten zal worden gekeken naar historische ervaringen met MVW-ontwapening in verschillende regionale en internationale contexten, met bijzondere aandacht voor lessen en inzichten die relevant zijn voor het Midden-Oosten. Ook zullen er gestructureerde, op scenario's gebaseerde besprekingen worden gefaciliteerd om trajecten, opties voor sequentie-analyse en stimulansen voor regionale MVW-ontwapening te onderzoeken onder uiteenlopende politieke en veiligheidsomstandigheden. Daarnaast zal het project ondersteuning bieden voor capaciteits-versterkende rollen voor diplomatieke en maatschappelijke belanghebbenden om hun een beter inzicht te verschaffen in verificatiebenaderingen voor ontwapening die als input en steun voor regionale initiatieven kunnen dienen.

In het kader van deze activiteiten zal uit het project *één onderzoeksdocument* voortvloeien met een analyse van de belangrijkste dynamieken, uitdagingen en lessen met relevantie voor het bevorderen van MVW-ontwapening en de verificatie daarvan in het Midden-Oosten, met als aandachtspunt de vraag hoe internationale en regionale ervaringen als input kunnen dienen voor toekomstige inspanningen. Het onderzoeksdocument zal ook een haalbaarheidsstudie omvatten over de vereisten, concepten en samenstellingen voor de uitvoering van een regionaal proces van verificatie van ontwapening. In het kader van het project zal er ook *één evenement* worden georganiseerd waarbij het de bedoeling is dat beleidsmakers, technische deskundigen en belanghebbenden uit het maatschappelijk middenveld perspectieven uitwisselen, praktische trajecten voor vooruitgang verkennen en een groter gedeeld begrip kweken van de politieke, juridische en technische dimensies van ontwapening in de regionale context. Ook zullen er sequentie-analyses worden verricht, evenals onderzoek naar stimulansen voor regionale MVW-ontwapening.

Vreedzame samenwerking

Dit project omvat onderzoek naar manieren om regionaal wantrouwen te verminderen en vertrouwen op te bouwen door veiligheidsoverwegingen te koppelen aan op samenwerking gebaseerde, niet-militaire benaderingen. Daarbij zal worden ingegaan op gedeelde kwetsbaarheden in de hele regio en worden beoordeeld hoe samenwerkingskaders tot stabiliteit kunnen bijdragen en de afhankelijkheid van dwingende reacties kunnen verminderen. Er zal onderzoek worden uitgevoerd naar conceptuele benaderingen van regionale samenwerking die een veilige, verantwoordelijke en billijke uitwisseling van kennis, infrastructuur en capaciteit voor vreedzame wetenschappelijke en technologische doeleinden mogelijk maken op basis van relevante internationale en regionale ervaringen.

Er zullen duurzame kanalen voor regionale betrokkenheid op wetenschaps- en beleidsgebied worden bepaald, ontwikkeld en ondersteund ter aanmoediging van een dialoog tussen academische, onderzoeks- en beleidsgemeenschappen alsmede het maatschappelijk middenveld, teneinde samenwerking, kennisuitwisseling en toekomstgerichte besprekingen over vreedzame toepassingen en vertrouwensopbouw door middel van wetenschap te bevorderen.

In het kader van deze activiteiten zal het project uitmonden in *één onderzoeksdocument* met conceptuele kaders voor regionale samenwerking ter ondersteuning van het veilige, verantwoordelijke en billijke gebruik van vreedzame wetenschappelijke en technologische capaciteiten, waarbij lering wordt getrokken uit relevante internationale en regionale ervaringen, met inbegrip van bestaande zonegebaseerde regelingen. Het onderzoek zal op verdragen gebaseerde kaders of transparantiemaatregelen in kaart brengen om het wantrouwen te verminderen en het vertrouwen te vergroten door regionale veiligheid te koppelen aan non-proliferatie, gedeelde kwetsbaarheden aan te pakken en de afhankelijkheid van militaire oplossingen te verminderen.

Het project omvat tevens de organisatie van *één rondetafelconferentie* met academische, onderzoeks- en beleidsgemeenschappen ter bevordering van op wetenschap gebaseerde samenwerking, uitwisseling van beste praktijken en verkenning van benaderingen om vertrouwen op te bouwen en gezamenlijke onderzoeksinitiatieven in samenhang met vreedzame toepassingen en gemeenschappelijke regionale uitdagingen. Er zal onderzoek worden verricht naar de onderliggende factoren, waaronder concurrentie om hulpbronnen, de veiligheid van kritieke infrastructuur, geavanceerde technologie en de energievraag in samenhang met gezondheid, energie, voedsel, water en milieuveiligheid, alsook samenwerkingsmechanismen om deze aan te pakken.

Verificatie en waarborgen

In het kader van het project zullen bestaande en potentiële nieuwe mechanismen worden beoordeeld die relevant zijn voor de instelling van een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten, rekening houdend met de specifieke reikwijdte en politieke omstandigheden van de regio. Dit omvat het onderzoeken van juridische, technische en institutionele uitdagingen in verband met het waarborgen dat gevoelige activiteiten uitsluitend vreedzaam blijven en niet bevorderlijk zijn voor MVW-risico's.

Het project zal regionaal gerichte betrokkenheid van beleids-, juridische en technische deskundigen ondersteunen om verificatiebehoefte, benaderingen voor vertrouwensopbouw en lessen uit relevante internationale en regionale ervaringen te bespreken, teneinde te komen tot benaderingen die geschikt zijn voor de context van het Midden-Oosten.

Het project zal ook toewerken naar gestructureerde, beleidsgerichte betrokkenheid van diplomatieke, technische en juridische gemeenschappen om verificatieconcepten voor een toekomstige zone te verkennen. Deze activiteiten zullen het inzicht in de uitdagingen op verificatiegebied vergroten, de interdisciplinaire dialoog bevorderen en onderzoek behelzen naar de potentiële rol van bestaande en nieuwe instrumenten en praktijken bij de ondersteuning van transparantie en naleving.

Er zal sprake zijn van capaciteitsopbouw via deskundigenfora, met deelname van de IAEA, de OPCW, de BWC-ISU, de CTBTO en andere relevante regionale modellen, om regionale verificatiebehoeften en instrumenten voor vertrouwensopbouw te bespreken.

In het kader van deze activiteiten zal het project uitmonden in ***één onderzoeksdocument en één factsheet*** waarin bestaande en potentiële verificatiemechanismen worden onderzocht die relevant zijn voor de instelling van een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten, met bijzondere aandacht voor juridische, technische en institutionele overwegingen die specifiek zijn voor de regionale context. In het kader van het project zal ook ***één workshop voor capaciteitsopbouw*** worden georganiseerd met diplomatieke, technische en juridische deskundigen om het regionale begrip van verificatieproblemen te vergroten, een interdisciplinaire dialoog te bevorderen en benaderingen voor vertrouwensopbouw te onderzoeken die van toepassing zijn op een toekomstige zone.

Beoogde belanghebbenden

Het voorgestelde project zal bijdragen aan regionale en internationale inspanningen op het gebied van ontwapening, non-proliferatie en wapenbeheersing. Het zal op het in de vorige fase opgezette netwerk voortbouwen en dat uitbreiden, waarbij de continuïteit met bestaande partners wordt gehandhaafd en de betrokkenheid wordt verbreed om de regionale ownership uit te breiden en nieuwe stemmen in het veld bij het project te betrekken. Het beoogde publiek omvat:

- beleidsmakers en diplomaten die betrokken zijn bij vraagstukken in verband met ontwapening, non-proliferatie en wapenbeheersing in de regio en daarbuiten. Deze groep omvat regionale en internationale functionarissen en functionarissen die actief zijn in regionale en multilaterale platforms, zoals de vergaderingen van de staten die partij zijn bij verdragen en de toetsingsconferenties van het NPV, het CWC en het BWC, de algemene conferenties van de IAEA en de conferentie over een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten;
- regionale deskundigen van overheidsinstanties, universiteiten, onderzoeksinstituten en denktanks;

- internationale veiligheidsonderzoekers met een focus op wapenbeheersing, ontwapening van nucleaire, chemische en biologische wapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor in het Midden-Oosten, alsmede op onderwerpen als de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten en de regionale veiligheid of nieuwe technologieën;
- wetenschappers, professionals, opkomende deskundigen en gespecialiseerde maatschappelijke organisaties in het Midden-Oosten met activiteiten die relevant zijn voor en bijdragen tot de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten.

Impact

Het voorgestelde project zal het enige platform zijn dat zich uitsluitend bezighoudt met het bevorderen, faciliteren en onderzoeken van de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten. De activiteiten en resultaten ervan zijn erop gericht strategieën te bepalen om de proliferatie van MVW's in de regio te voorkomen en terug te draaien, het zone-initiatief te versterken en de duurzaamheid van een zoneverdrag te waarborgen zodra dat is afgerond. Voorts zal het project bijdragen tot de verwezenlijking van doelstellingen die zijn afgestemd op de prioriteiten van de Europese Unie (EU) die zijn uiteengezet in de EU-strategie tegen de verspreiding van massavernietigingswapens. Daarbij gaat het onder meer om het bevorderen van regionale veiligheidsregelingen en wapenbeheersingsprocessen, het opbouwen van partnerschappen en samenwerking, het verbeteren van de naleving en universalisering van multilaterale verdragen zoals het NPV, het CWC en het BWC, internalisering, het bijdragen aan de uitbreiding van gespecialiseerde deskundigennetwerken en -gemeenschappen in de regio, het aanscherpen van non-proliferatienormen en het werken aan het voorkomen, ontmoedigen, stoppen of beëindigen van zorgwekkende proliferatie-initiatieven. Het project is ook gericht op het aanpakken van de onderliggende oorzaken en op bevordering van de algemene veiligheid en stabiliteit in het Midden-Oosten, die in nauw verband staan met de Europese veiligheid.

Tijdshorizon

Het voorgestelde project zal medio juli 2026 van start gaan voor een periode van 36 maanden. De uitvoering van het voorgestelde project zal naar verwachting in juli 2029 worden afgerond.

Samenwerking met de EU en zichtbaarheid

De EU is al geruime tijd actief pleitbezorger van het initiatief voor een MVW-vrije zone in het Midden-Oosten. Haar inzet blijkt uit langdurige initiatieven voor vertrouwensopbouw, seminars en door haar gefinancierde projecten. Gedurende het hele project zal UNIDIR zijn medewerking aan de EU verlenen en actief samenwerken met de Europese Dienst voor extern optreden als belangrijkste gesprekspartner, evenals met de permanente delegaties van de EU bij de VN in Genève, Wenen en New York. Naast het publiceren van schriftelijke teksten conform de zichtbaarheidsrichtsnoeren van de EU zal de EU zichtbaar zijn op alle mede door UNIDIR georganiseerde evenementen, onder meer door openings- en/of slotopmerkingen te maken, evenementen te modereren of daaraan als deskundige bij te dragen. Tenzij de EU in dit verband om iets anders verzoekt, zal UNIDIR alle nodige maatregelen nemen om bekend te maken dat het project door de EU is gefinancierd en om de rol van de EU in deze actie te benadrukken. Het EU-embleem en de financieringsverklaringen zullen worden gebruikt om de aanwezigheid van de EU te erkennen en haar zichtbaarheid te waarborgen. Dit biedt de garantie dat de financiële steun van de EU voor de actie zichtbaar en transparant is en goed tot uiting komt.

Uitvoerende instantie en partner

UNIDIR is een autonoom instituut binnen het VN-systeem dat onafhankelijk onderzoek verricht naar urgente mondiale uitdagingen in verband met ontwapening, wapenbeheersing en internationale veiligheid, met als doel een inclusieve dialoog te bevorderen om creatieve en doeltreffende oplossingen te vinden. De geschiedenis, het onderzoek en de werkzaamheden van het instituut met betrekking tot de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten gaan terug tot de jaren 1990.

UNIDIR onderhoudt sterke, betrouwbare betrekkingen en samenwerking met landen en regionale organisaties in het Midden-Oosten. UNIDIR wordt erkend voor de neutraliteit, objectiviteit en onpartijdigheid van zijn onderzoek.